

Seltin napló sz. 170. V. 2. G. 18. 2a.

VII. évfolyam

1916. január hó

1. szám

TELEFON 41—31 (Naponta d. u. 5—7-ig).

Magyar Gyógypedagógia.

HAVI FOLYÓIRAT

a fogyatékosok (siketnémák, vakok, szellemileg gyengék, beszédhibások, idegesek, epileptikusok és nyomorékok) ügyeinek tárgyalására.

Kiadja: a Magyar Gyógypedagógia szerkesztőbizottsága.

Szerkeszti:

FÜRJ PÁL.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, I., Alkotás-utca 53.

TARTALOM:

Egyesült erővel! *Fürj Pál.*
Berkes János 30-éves szolgálati jubileuma. *Schreiner Ferenc.*
Ákos István ünneplése. *Török Gyula.*
A szaktanácsból.
Intézeteink, iskoláink.
Háború és gyógypedagógia.

Gyermektanulmány és gyermekvédelem.
Külföldi szemle.
Irodalom.
Gazdasági és szolgálati ügyek.
Szülők tanácsadója.
A szerkesztő és kiadó közlései.

Nyomatott Breuer Armin könyvnyomdájában

Budapest, V., Visegrádi-utca 23.

A MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIA

MUNKATÁRSAI:

Adler Simon	Klinda Kálmán	Dr Sarbó Arthur
Ákos István	Klis Lajos	Schannen Péter
Ascher István	Klug Péter	Dr Schiff Kálmán
Berkes János	Kubányi János	Schulmann Adolf
Dr Bielek Aladár	Dr Lázár Szilárd	Szántó Jenő
Blum Rezső	Lovács József	Szász György
Dr Bucsánszky Bertalan	Martin Gyula	Sz. Tóth Margit
Büchler Hugó	Máthé József	Dr Szili Adolf
Csapó Györgyné	Mlinkó István	Dr Szóts Elek
Dekány Károly	Nagy László	Tolnai J. Béla
Deschenszky Ferenc	Nagy Péter	Dr Tóth István
Ebergényi Antal	Németh László	Dr Török Ödön
Éltes Mátyás	Dr Ranschburg Pál	Török Sándor
Éliás Jakab	Dr Rejtő Sándor	Dr Vajda Vilmos
Emmer István	Dr Révész Margit	Varga Béla
Dr Fejér Gyula	Róna Lőrinc	Dr Vértes O. József
Dr Gönczi Jenő	Dr Rózsa Mihály	Vitár Rezső
Hajnal Nándor	Rüblein Richárd	Völker József
Herodek Károly	Sándor Péter	Zádor Endre
Kegler Ferenc		

(Folytatjuk a jövő számban.)

A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. Ministerium 32154. számú rendeletével engedélyezett Kelemen Ignác által szerkesztett

Kisegítő-iskolai irófüzetek,
egyéb tanszerek.

KAPHATÓK:

SZÉNÁSY BÉLA CSÁSZ. ÉS KIR. UDVARI SZÁLLÍTÓ

JÓZSEF FŐHERCEG ÚR Ő cs. és kir. Fensége udv. szállítója

PAPIRNEMÜGYÁRÁBAN

BUDAPEST, IV. KER., MOLNÁR-UTCA 35. SZÁM.

Egyesült erőkkal!

Lapunk szerkesztő- és kiadó-bizottsága elhatározta, hogy a Magyar Gyógypedagógiát, a háboru által előidézett megszakítás után, újra megjelenteti, ismét az ügy szolgálatába állítja.

Erre az elhatározásra több körülmény szolgáltatott okot.

Régi feladataink, kítüzött céljaink olyan szentek és annyira magasztosak, hogy azokról a háboru minden baja, minden zivartara közben sem szabad megfeledkeznünk. A különböző szerencsétlen fogyatékos embertársaink sorsának javítását és enyhítését, még a mai gonddal terhes időkben sem szabad félretolnunk. Nem lehet letennünk arról az elhatározásunkról sem, hogy a gyermekkori fogyatkozások fellépésének megakadályozására minden lehetőtl elkö-vessünk.

Fokozottabb szükség van erre különösen most, amikor a háboru kegyetlensége amugy is ezreket, százakat foszt meg testi épségüktől s taszit ridegen a nyomorék, a fogyatékos emberek csoportjába.

Az egészségesebb, a testi és szellemi fogyatkozásoktól mentes nemzedékért való küzdés, ma hatványozottabb általános emberi és egyuttal elsőrendü hazafias kötelesség. Ennek érdekében össze kell fognia mindenkinek, de az orvosoknak és a fogyatékos gyermekek ügyével foglalkozó pedagógusoknak szóval és tettel irányt kell szabniok e küzdelemben.

E nagy általános célok mellett azonban maga a háboru közvetlenül is háritott ránk, gyógypedagógiai tanárookra kötelességeket. A nagy ember pusztítás szerencsétlenjeinek tömegében, a rokkant katonák között, százával találunk olyanokat, akik a mi gyámolításunkra rászorultak s akiknek nyomorúságát a mi szeretetteljes, odaadó és önfeláldozó beavatkozásunk és kezelésünk sokkal inkább enyítheti, lelki egyensulyukat s jövő boldogságukat sokkal inkább biztosíthatja, mint az állam, vagy a nagy társadalom bármily nagy arányu anyagi áldozatkészsége.

Ott kell állanunk a háboruban megvakult, megsiketült, beszédhibássá, idegbeteggé, nyomorékká lett embertársaink mellett, hogy a gyógypedagógia eszközeivel sorsukon javítsunk, s megélhetésük eszközeit kezükbe adjuk. Az e körül forgó kérdések megvitatását

a Magyar Gyógypedagógia ma legelsőrendű és legsürgősebb feladatának tekinti.

De nem feledkezhetünk meg magunkról sem. Ez a folyóirat mindig figyelemmel volt arra, hogy a gyógypedagógiai oktatásügy érdekeinek előmozdítása mellett azok szószólója is legyen, akik ezt az ügyet szolgálják és sokszor a legnagyobb önfeláldozással s erejük túlfeszítésével munkálkodnak a fogyatékos gyermekekért.

Természetes, hogy ezt a feladatot a jelenlegi viszonyok mellett még kevésbé hanyagolhatjuk el. Kartársaink jó része a lövészárkokban küzd, vagy kórházakban, irodákban teljesíti a háborus haza iránti kötelességét. Az itthonmaradottak megfogyatkozott száma megfeszített erővel, minden külön anyagi jutalom nélkül igyekszik pótolni a hiányzó munkáját is, s e mellett a háborus társadalmi jótékonyaságból is kiveszik részüket.

Az előbbieneket szolgálati viszonyaik utóbbiakat pedig sok oldalú elfoglaltságuk megakadályozza abban, hogy saját érdekeiket egyes-bajos dolgaikat önmaguk intézzék és szorgalmazzák.

Önmagától értetődik tehát, ha e folyóirat szerkesztősége minden jogos és méltányos személyi ügynek a képviselőjére a mai viszonyok mellett kifejezettebben vállalkozik.

Folyóiratunk azonban nemcsak a szakköröknek s a legközvetlenebbül érdekelteknek kíván hasznos szolgálatokat tenni, hanem érdekkeltő olvasmánya, jó tanácsadója szeretne lenni a művelt társadalom legszélesebb rétegeinek is. Itt első sorban a szülőkre gondolunk, akiket sors fogyatékos gyermekekkel sújtott. Ők legközelebb állanak a mi ügyünkhöz s azt hisszük folyóiratunk lapozgatásából nekik több okulást lesz alkalmuk meríteni. A szerkesztőség nagy készséggel rendelkezésükre áll mindannyiszor, valahányszor gyermekük neveltetése, kezelése, intézeti elhelyezése, otthoni szakszerű tanítása ügyében tanáccsal, vagy egyébként segítségükre lehet.

Nem akarunk új programot adni, a fentiekkel csak éppen igazolni kívántuk folyóiratunk megindításának jogosultságát. A Magyar Gyógypedagógia programja kezdettől fogva oly szilárd elvi alapokra van lerakva, hogy azt alapjában megváltoztatni komoly következmények nélkül alig lehet. Amit a fentiekben programszerűleg jeleztünk, az csak a rég kipróbált és helyesnek bizonyult alapelveknek a viszonyok által ránk kényszerített variálása. Semmiképpen sem lenne szerencsés, ha éppen most változtatna lapunk irányt, amikor a régebbi nagy nevű szerkesztők után, vezetése az alulírott csekély erejű szerkesztő kezébe került. Vajjon alkothatna-e, adhatna-e szembet, jobbat az új szerény szerkesztő, mint amit

alkotott Berkes János, Klis Lajos, Herodek Károly, Ákos István, Éltés Mátyás és Schreiner Ferenc, a Magyar Gyógypedagógia előbbeni szerkesztőinek díszes és hırneves gárdája.

Az ő nyomdokaikba lépni a leghivatottabb és legtehetségebb szerkesztőnek sem volna könnyű feladat. Az új szerkesztő pedig teljes mértékben érzi feladatának nagy nehézségeit. S hogy gyengesége dacára a nehéz feladatra vállalkozott és Schreiner Ferenc előbbi érdemes szerkesztő helyett, — aki egyéb elfoglaltsága folytán lemondani kényszerült, — a szerkesztő-bizottság megbízatását magára vállalta, — tette ezt abban a reményben és feltevésben, hogy szerény, de igaz ember- és ügyszeretetből fakadó munkájában minden illetékes tényező hathatós támogatására számíthat.

Ez a feltevés, — hála a fogyatékos gyermekek ügyei fölött örökös legfőbb gondviselésnek, — már az első lépésnél is elég reálisnak bizonyult. Amint munkatársaink hosszú névsorából láthatjuk, Dr. Tóth István miniszteri titkár, szaktanácsai elnök, ügyosztályunk érdemes vezetőjén kívül, egy egész kis tábora a neves és jelentős gyógypedagógiai igazgatóknak, tanároknak, orvosoknak és másoknak, — csatlakozott kifejezetten is a Magyar Gyógypedagógia zászlója alá, hogy feladatainak megvalósítását elősegítse.

De nem csak őket, hanem a még meg nem nevezetteket, vagy ezután megnevezendőket is munkatársaiul, erkölcsi és anyagi támogatóiul kívánja tekinteni a Magyar Gyógypedagógia.

A cél amit folyóiratunk zászlójára kezdettől fogva kitzítettünk oly nagy, hogy annak megvalósítására csak minden erőnek, minden melléktekintet nélkül való összefogása mellett gondolhatunk komolyan.

Az „egyesült erővel“ jelszó, amivel olvasóinkhoz folyóiratunk legelején fordulunk, talán elcsépeitnek és elavultnak látszik. Talán olyan lehet az az elméletben, — mert hiszen hangoztatni azt soha meg nem szüntünk, — de hogy a gyakorlati megvalósítása ennek az elvnek mit eredményezhet, azt szinte elképzelhetetlen stílusban bizonyítja a mai világháború fényes eredménye. Dicső szövetségeseink, a németek, a világot bámulatba ejtő fényes sikereiket szervezetségüknek, s annak köszönhetik, hogy erőiket egyesíteni bámulatosan tudják.

Hogy nemzetünk is dicsérettel megállotta és megállja helyét a nagy tusában, az egyéb erényeinken kívül annak is köszönhető, hogy ha más nem is, de a baj, a közös veszedelem, mégis csak összehoz bennünket.

A Magyar Gyógypedagógiát a világháború e nagy tanusá-

gának leszögezésével bocsájtjuk 1916. évi útjára, azzal az óhajttással, vajha a béke idején is parancsoló kötelességnek tekintené a mi ügyünk terén is mindenki, hogy a vállvetett munkálkodás, az egyet-értő cselekvés lehetőségeit megteremtse!

A szerkesztő- és kiadó-bizottság nevében:

Fürj Pál,
felelős szerkesztő.

Berkes János 30 éves szolgálati jubileuma.

Irta: Schreiner Ferenc.

December 18-án tartottuk meg azt a nagyszabású, minden tekintetben lélekemelő, a nagy férfiú nagy érdemeihez méltó ünnepe-lyt, melyet Berkes János 30 éves szolgálati jubileuma alkalmá-
val az igazgatása alatt álló két intézet: a budapesti gyógypeda-
gógiai nevelő-intézet és az ideges gyermekek budapesti alsó- és
középfokú intézetének tanári testülete rendezett tiszteletére a Ritz-
szálloda különtermében. A külső fény a belső lelki emelkedettséggel
párosult, s az a szeretet és tisztelet, az a hódolatteljes ragaszkodás,
mely minden egyes jelenlévő részéről ünnepeltünk s egyuttal csa-
ládja iránt megnyilvánult, felejthetlenné tette mindnyájunk számára
az ünnepi estélyt. A márványoszlopos hatalmas terem megtelt nagy-
számú, díszes közönséggel, s a 86 résztvevő között ott üdvözöl-
hettük dr. Tóth István min. titkár urat, ügyosztályunk bölcs
vezetőjét, dr. Sarbó Arthur egyet. ny. rk. tanár, főtörzsorvos
urat, dr. Bielek Aladár min. titkár urat, a m. kir. rokkantügyi hiva-
tal vak katonák intézetének katonai parancsnokát, Himpfner Béla
főgimn. igazgatót, dr. Schmiedt Márton gimn. helyettes igazgatót,
dr. Nagy László tanítónőképző-intézeti igazgatót, a Gyermektanul-
mányi Társaság elnökét, dr. Török Ödön, dr. Szóts Elek, dr. Rejtő
Sándor orvos urakat, Zollner Béla urat, a Nemzeti színház titkárát,
a fővárosi és sok vidéki siketnéma-intézet, vakok intézeteinek és
kisegítő iskoláknak igazgatóit, tanári testületeit, illetőleg kiküldötteit
és a képző több hallgatóját. Az ünneplők sorait a kedvesség fényé-
vel árasztotta el a szép számmal megjelent hölgyek koszorúja:
Berkes Jánosné, Zollner Béláné, Klis Lajosné, Várad Zsigmondné,
dr. Vértes Józsefné, özv. Szamosiné Tóth Margit, Derbész Berta-
lanné, Schreiner Ferencné, Pápay Mária, Perné Valéria, Berkes
Jolánka, Lichtschein Alice.

A szebbnél-szebb, mélyebbnél-mélyebb, méltó érdemeket felismerő és méltányló üdvözlések sorát *dr. Tóth István* min. titkár kezdte meg, kinek ünnepi szép szónoklatát a maga egész terjedelmében az alábbiakban adjuk:

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Ünnepet ülünk ma! Ünnepeljük Berkes János igazgató úrnak, szeretett munkatársunknak 30 éves közszolgálati jubileumát, aki zajtalan és feltűnést kerülő munkásságával a kultúra kiépítésében tevékenyen közreműködött, s a magyar gyógypedagógiai oktatásügy terén fényes sikereket ért el és soha el nem évülhető érdemeket szerzett. De ünnepeljük egyben azt a nagyarányú haladást és örvendetes fejlődést is, amely az ő működésével összeesik. E fejlődést az ő személyétől elválasztani lehetetlen.

Célul tüzte ki, hogy azt az oktatási ágat, amely gondozására bízott — munkát, időt s fáradságot nem kimélve, előbbre viszi. Dolgozott, agitált, lelkesített s kitűzött célját elérte.

A munka az ő eleme! Akkor boldog és megelégedett, ha alkothat s ha munkásságának eredményeit látja s gyümölcsseit élvezni.

Mint említeni szerencsém volt, zajtalanul és feltűnés nélkül kívánt dolgozni, de eredménydús pályafutása alatt ez az egy törekvése nem sikerült, mert az elmaradhatatlan nagy eredmények és fényes sikerek a közfigyelmet felhívták működésére.

Tudomással bírnak kiváló érdemeiről tisztelő és szerető munkatársai, felettes hatósága a kultusz kormány, ahonnan több ízben érkezett ünnepeltünkhöz elismerő és dicsérő okirat. De tudomást szerzett erről Ő Cs. és Apost. Kir. Felsője is, aki igaz érdemeket jutalmazva mintegy 7 évvel ezelőtt a Ferenc József-rend lovagkeresztjét méltóztatott részére legkegyelmebben adományozni.

Feltétlen megbízhatósága, inventiója, szaktudása, becsületessége, bámulatos munkabírása, s különös tapintattal párosult vasenergiája egyenesen praedestinálták őt arra, hogy vezető és bizalmi posztóba helyeztessék. Bárhova állította felettes hatósága, kötelességét mindenütt és mindenkor páratlanul és pártatlanul teljesítette.

Az általa elfoglalt bizalmi és vezető állásból kifolyólag a körülmények néha igen nehéz és kényes helyzetek elé álli-

tották, azonban az ő finoman distingválni tudó lelke, éles judiciuma, széles látköre s abszolút objektivitása mindenkor megmutatták a helyes irányt, amely felé haladva, intézkedéseit mindig közmegelegedés és közmegnyugvás kísérte.

Mintaképe Berkes igazgató úr a vezetőállásban levő közhivatalnokoknak; éppen azért arra kérem a mi kedves barátunk ünneplésére összegyűlt fiatalabb generatiót: méltóztasanak a mi tisztelt barátunk működését mintául venni s igyekezzenek lehetőleg a nyomdokain haladni. Ha kérésemet meghallgatják, meg vagyok győződve, hogy humánus és szeretett ügyünk terén a legközelebbi jövőben rohamos előhaladást fogunk tapasztalhatni.

Szivem egész melegével és lelkem mélyéből üdvözlöm Berkes János igazgató urat közszolgálatának 30-ik évfordulója alkalmából, s kérem a Mindenhatót tartsa meg őt mostani friss testi és szellemi erejében még igen sokáig, hogy áldásos és eredményekben gazdag működését újabb és újabb sikerek kísérhessék. Isten éltesse!

Utána *Török Gyula*, mint az egyik vendéglátó tanári testület tagja üdvözölte dr. Tóth titkár urat, az ünnepeltet nejével és családjával együtt, végül az összes vendégeket.

Majd *dr. Vértés József*, a másik vendéglátó tanári testület nevében köszöntötte a megjelenteket s méltányolta egyuttal ünnepeltünknek azokat az érdemeit, melyeket az idegesek intézetének létesítése és igazgatása körüli munkálkodásában kifejtett.

Klis Lajos a siketnéma-intézetek tanári testületei nevében méltatta az ünnepeltnek a siketnémák oktatásügye körül tanúsított kiváló munkásságát, kiemelvén, hogy amikor ünnepelt a siketnémák tanítása révén kezdett emelkedni, az azoknál elért kiváló eredmények helyezték őt arra a magaslatra, amelyen ma kormányzó és intézményező hatalommal rendelkezik.

Herodek Károly a vakok intézetei, *Éltes Mátyás* pedig a kisegítő iskolák nevében köszöntötte lendületes szép beszéddel az ünnepeltet.

Schreiner Ferenc az ünnepelt feleségét és családját üdvözölte általános nagy tetszéssel fogadott beszéd keretében.

Utána *Ákos István* szólalt fel s dr. Tóth István urat, a következőkben üdvözölte:

Hölgyeim és Uraim!

Szerény vacsorára gyűltünk össze, hogy egy igen érdekes kartársunknak 30 éves gyógypedagógiai munkásságát

ünnepeljük. Ezen szerénynek tervezett összejövetelünk jelentőségében igen sokat nyert az áltai, hogy dr. Tóth István miniszteri titkár úr, ügyosztályunk főnöke is megtisztelt bennünket, újból tanúságát szolgáltatva annak a meleg szeretetnek, amelynek az ügy iránt s annak a munkásai iránt is úgy a multakban, valamint a jelenben is már számos hálaára kötelező jelét adta. Mély tisztelettel és szeretettel üdvözljük őt körünkben nemcsak ünnepeltünk iránt tanúsított figyelmeért, hanem azért is, mert megmegjelenésében annak zálogát is birhatni véljük, hogy akkor is megjelenik közöttünk, amikor a gyógypedagógiai oktatásügy fejlesztése érdekében az elvek fognak küzdeni az elvek ellen.

Mert, uraim, a jövőben igen fontos feladatok várnak reánk. Ma midőn a politikai kapcsolat a kelet és nyugat között megteremtett, ma, midőn az én meggyőződésem szerint a győzelem pálmáját mi fogjuk elragadni, el kell készülnünk arra, hogy meg fog indulni a vándorlás kelet és nyugat között s annak a vándorlásnak pihenő stációja Magyarországon kell, hogy legyen. Oly magas fokra kell tehát emelnünk gyógypedagógiai oktatásügyünket, hogy a keletről jövők tudni vágyát kielégíthessük, hogy azok ne is kívánkozzanak messzebb nyugatra, viszont a nyugatról jövők ne barátságos, leereszkedő vállveregetéssel fejezzék ki elismerésüket, hanem azzal a dicsérettel, mellyel az egyenrangú adózik az egyenrangú sikerének. Ennek a célnak elérésében küzdelmek állnak előttünk. Talán a küzdelem hevében, hiszen emberek vagyunk, dissonans hangok is fognak kellemetlen érzést támasztani. Nem részletezem a feladatokat, melyek e tekintetben ügyosztályunk nagyrabecsült és szeretett főnökére várnak, csak azt kívánom, adjon neki a Mindenható az esetleges dissonantiák elsimitásához sok türelmet, a nehézségek leküzdéséhez erőt és kitartást s a fáradságok elviseléséhez tartós egészséget. Az Isten éltesse!

Az üdvözlésre dr. Tóth István következőleg válaszolt:

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Bocsánatot kérek, hogy újból felszólalok, de ígérem, hogy igen rövid leszek, s csupán az én igen tisztelt barátom, Ákos igazgató úr meleg és közvetlen szavaira kívánok annyit válaszolni, hogy mindég örömömre szolgál, ha az én t. munkatársaimmal akár fehér-, akár zöld asztalnál minél gyakrabban együtt lehetek. De különösen örvendenék annak,

ha együttlétünkben kifolyólag úgy a gyógypedagógiai oktatásügyre, mint az e téren működők személyére nézve jelentősebb előnyök származnának.

A magam részéről ígérem, hogy minden méltányos és igaz ügyet a legmesszebb menő mértékben támogatni fogok, s nem fogom elmulasztani az alkalmat, hogy együttműködésünket minél bensőbbé tegyem.

Szívből köszönöm a meleg és lelkes hangú üdvözlést, s kérem az Istent, hogy a magyar gyógypedagógia lelkes harcosait a legjobb erőben és egészségben igen sokáig tartsa meg.

Dékány Károly a kecskeméti kiségitő iskola igazgatójának, majd *Nagy László*, a tanítónőképző-intézet igazgatójának a Magyar Gyermektanulmányi Társaság nevében mondott beszéde után *dr. Bielek Aladár* a gyógypedagógiai tanárok munkásságát értékelte dicsérő szavakkal, kérvén valamennyinek áldásos munkáját ama szenvedők javára, kiket a háború pusztítása megfosztott szemök világától.

Tolnai J. Béla az izr. siketnémák intézete nevében, *Fürj Pál* pedig a „Magyar Gyógypedagógia“ szerkesztőbizottságának megbízásából köszöntötte az ünnepeltet, mint e folyóirat egyik megalapítóját s mindenkori szellemi vezérét és lelkes támogatóját.

Markovics Árpád hosszú beszéde után *dr. Sarbó Arthur* egy tanár emelkedett szólásra s rendkívüli figyelem közepette, mélyszántású, gyönyörű beszédben helyezte az ünnepi estély kereteibe azt a kulturmunkát, melyet mi, a barbarizmussal vádolt központi hatalmak, ellenségeinkkel szemben humanisztikus téren, a gyógypedagógia révén minden tekintetben előljáró példaként kifejtünk. Ahol a tisztult emberi érzések az emberi szellem különös magaságait igénylik, ott e szellemi felsőbbség révén több okunk van biztos győzelemben hinni. Felhívta felszólalása kapcsán a figyelmet a háboruban megsiketült és beszédhibássá lett katonákra.

Végül *Himpfner Béla* főgimn. igazgató üdvözölte meleg szavakkal ünnepeltünket.

Az üdvözlések során *dr. Tóth min. titkár úr* mindnyájunk nagy örömeére személyesen olvasta fel *gróf Klebelsberg Kunó* államtitkár úr öméltóságának *Berkes Jánoshoz* ez alkalommal intézett, kiváló érdemeit a legmagasabban értékelő üdvözlő levelét.

Berkes János az üdvözlésekre a következőkben válaszolt:

Első sorban kifejezi azt a lelki megindultságát, amelyben van, amidőn 30 éves munkálkodásának az évfordulója napján

a személye iránti figyelemnek impozáns megnyilatkozását látja. Különösen kiemeli azt a jól eső érzését, amelyet ügyosztályunk főnökének megjelenése, üdvözlése és az államtitkár úr üdvözlő sorainak átnyújtása váltott ki lelkében. Kiemeli továbbá, hogy nemcsak céhbeli kollégái vannak jelen, de ismerősei, barátai közül is többen jöttek el.

Majd így folytatja: Egyrészt abból, hogy ily nagy számban vagyunk jelen, másrészt az üdvözlő beszédekből különösképen két dolog ragadta meg a lelkemet: az egyik a személyem iránti tisztelet, a másik a munkálkodásomnak az elismerése.

A személyem iránti megtiszteltetés felemelő, jól eső érzéssel tölti el lelkemet és első szóm, hogy őszinte hálával, lelkemben meghatva köszönjem meg a kiténtető figyelmet. Egyszermind nagy örömemre szolgál, hogy kedves figyelmükkel nekem is módot és alkalmat adtak azoknak az érzelmeknek kicserélésére, amelyeknek kölcsönössége és bensősége az én lelkemben is él. Nagy örömömre szolgál, hogy én is megmondhatom, hogy minden ismerősöm, barátom és kollégám iránt viszont én is bensőséges szeretettel, nagy tisztelettel viseltetem és ezeknek az érzelmeknek megmaradásán munkálni, ezután is kedves feladatomban leszek.

Az üdvözlő beszédek az én munkálkodásomat is méltatták és 30 éves munkálkodásomról elismerőleg szóltak. Jól esik az elismerés. Különösen az államtitkár úr írásbeli és ügyosztályunk főnökének szóbeli elismerésének tulajdonítok legnagyobb jelentőséget, mert első sorban a központ az a hely, amely a külső emberek munkálkodásának mérlegelésére, megítélésére legilletékesebb. Ezután megköszöni az államtitkár úr és ügyosztályunk főnökének üdvözlését, amelyet e naphoz fűződő legkedvesebb emlékei közé soroz és így szól tovább: De éppen oly megtisztelő, jól eső a kartársaim részéről gyógypedagógiai ágazatonként nyilvánított elismerés is. Kartársaim, mint szakemberek, a gyógypedagógiai oktatásügy történeti fejlődését ismerik és nagyon jól tudják azt, hogy oktatásügyünk terén az utolsó 10—15 év alatt milyen reformok tettek és hogy az ez idő alatt lefolyt munkából kit és milyen arányú részesedés illet meg. Én csak azt tudom, hogy 30 éves szolgálatom ideje alatt törekedtem kötelességeimet lelkiismeretesen teljesíteni. Különösen az utolsó 12 évre esik munkálkodásom oroszánrésze, amely idő alatt nemcsak a szorosabb értelemben vett működési területemen dolgoztam, de a gyógypedagógiai oktatásügy valamennyi ágazatát is művelnem kellett. Műveltem valamennyit tőlem telő energiával, egyenlő szeretettel, egyik sem volt kedvesebb a

másiknál, valamennyi egyenlően kedves volt. Önök kedves kartársaim azt is nagyon jól tudják, hogy oktatásügyünk terén az utolsó 15 év a szakadatlan munka és a sokoldalú tevékenység jegyében folyt le. Intézeteink ez idő alatt sokasodtak meg és megszilárdabb alapokon nyugsznak. A gyógypedagógia ma általánosan ismert és közérdeklődésnek örvend. De tudják Önök kartársaim azt is, hogy az utolsó 11 esztendőben a gyógypedagógiai oktatásügy összes külső szálai az én kezemben összpontosultak össze. Nem mondok tehát valótlant, sőt büszke önérzettel állíthatom, hogy az utolsó évek nagy munkájának én is egyik részese voltam. És ha a nm. miniszterium részéről és Önök részéről is kartársaim úgy méltóztatnak találni, hogy eredményeket is értem el, ez a tudat boldoggá tesz, mert akkor eddigi pályafutásom nem mult el nyomtalanul, akkor a közjónak, a humanizmus szent ügyének tudtam hasznos szolgálatot tenni. Ebben az elismerésben találok meg legszebb jutalmamat. Ebben az elismerésben nemcsak eddigi munkálkodásom elismerését látom, hanem a bizalomnak az előlegét is a jövőre nézve.

Úgy tudom azonban én kedves kartársaim, hogy oktatásügyünk terén az utolsó 10—15 év alatt elért eredmény nem egy ember munkája. Abban sokan vagyunk részesek. A főrész ügyosztályunknak mindnyájunktól nagyon tisztelt és szeretett főnökét, Dr. Tóth István miniszteri titkár urat illeti meg, aki oktatásügyünket már több év óta a központból nagy szeretettel, hozzáértéssel és jóakarattal irányítja.

De a közös cél elérésére tömörült a gyógypedagógusok összessége is, ki közvetlen tevőleges szerepléssel, ki bár távolabbi, de jóakaratu támogatással. Az eredmények kivívásában tehát mindenki részes.

Részemről csak nagy hálával mondhatok köszönetet elsősorban ügyosztályunk mélyen tisztelt főnökének, aki munkálkodásomban mindenkor jóakarattal irányítani kegyes volt. De nagy hálával mondhatok köszönetet kartársaimnak is azért a hathatós támogatásért, amelyben engemet, az oktatásügyünk fejlesztésére irányult törekvésemben részesíteni kegyesek voltak. A munka befejezve még nincs. Alkotó munka vár reánk ezután is. És miután úgy érzem, hogy a munkaszünetet jelző határköhöz még nem értem el, dolgozni kívánok tovább. Törekvésem lesz, hogy oktatásügyünket tovább fejlesszük, különösen pedig, hogy oktatásügyünk kereteit bővítsük és javítólag hassunk ott, ahol még hézagok vannak. Ha mi ezután is együttérzünk, egyet akarunk, egy úton haladunk,

bizton remélhetjük, hogy a jövő programját is sikeresen fogjuk megoldani.

Ezután az üdvözléseket még egyszer megköszönve, az erők egyesítésére, összetartására, a jövő feladatok sikeres megoldására, majd a jelenlévők összességének egészségére ürítette a poharát.

Az együttérzés kellemessége, a bensőség és kedvesség annyi közvetlenséggel és melegséggel fűzte együvé ünnepeltet és ünnepelőket, hogy az éjféλι idő is még teljes egészében találta a hangulatos társaságot.

A teljesség kedvéért meg kell emlékeznünk arról a lélekemelő óráról, melyben egy szűkebb házi ünnepély kapcsán az ünnepelt igazgatása alatt álló két tanári testület hódolt őszinte szeretettel és tisztelettel nagy vezérünk kiváló, nagyszabású munkálkodása, elévülhetetlen érdemei előtt. A munka dicsősége, a szeretet hatalma, a bölcsesség fenköltssége talált hivatott kifejezőkre *Fürj Pál* és *dr. Vértes O. József* kartársainkban, kik gyönyörű, az ünnepeltnek mindenmű gyógypedagógiai munkásságát ékes szavakkal becsült lendületes, ünnepi magasságokig szárnyaló beszédekkel hódoltak előtte e fontos korszak határánál.

Természetes, hogy szeretetüknek, mély tiszteletüknek, őszinte ragaszkodásuknak azok a kartársak is adtak kifejezést, kik kényyszerítő körülményeknél fogva az ünnepélyen személyesen részt nem vehettek. Egész tömegével érkezett a sok üdvözlő és hódoló levél, sürgöny.

Az egész ünnepély lefolyása, úgy alaki külsőségeiben, mint tartalmi belsőségeiben felejthetetlen emlék gyanánt fog élni valamennyiünkben, kik Berkes Jánost egyénisége s kiváló érdemei folytán tisztelik és szeretik.

Ákos István ünneplése.

Irta: Török Gyula.

Mult évi november hó 6-án, a budapesti állami gyógypedagógiai nevelő intézet tanári testülete egy budai vendéglő külön termében igen sikerült és kedves estély keretében ülte meg egyik igen értékes és mindenki által őszintén tisztelt és szeretett tagjának, Ákos István h. igazgatónak 30 éves szolgálati jubileumát. A gyógypedagógusoknak az ünnepelt személye iránt érzett osztatlan szeretetét fényesen dokumentálta az a körülmény, hogy — bár az ünnepelt kívánságára a legszerényebb, illetve a legszűkebb körben kellett

volna ünneplését megtartanunk, — egyszerű értesítésünkre mégis több, mint ötvenen jelentek meg, hogy személyesen fejezzék ki ragaszkodásukat és szeretetüket Ákos kollégánk iránt, aki ezt a gyógyped. oktatás terén eltöltött 30 éves igazán eredményes működésével minden tekintetben meg is érdemelte.

Jubiláló kollégánk érdemeit méltató szép üdvözlések között az első *Berkes János* igazgató, szaktanácsi előadó felszólalása volt, kinek tartalmas beszédét a következőkben közöljük:

Elmondotta, hogy a gyógypedagógusok mai barátságos összejövetelének nem az volt a célja, mintha a kollégiális együttérzést kívántuk volna ápolni, erre szükségünk nem volt, hanem az, hogy Ákos István kartársunk iránt rójuk le a tiszteletünk, nagyrabecsülésünk adóját, amidőn harminc éves munkálkodásának határkövéhez ért és nyugalomba kíván vonulni. Zajosabb ünneplésre a mai idők nem alkalmasak, de hogy ez a nap ne muljék el teljesen nyomtalanul, az valamennyiünk egyetértő gondolata volt.

Majd így folytatta a szónok beszédét: Ákos István ma egy mult és egy jövő határmezsgyéjén áll. A multját nálamnál jobban senki sem ismerheti. Együtt töltöttük ifjú éveinket, együtt szántogattunk, vetegettünk a gyógypedagógiai oktatásügynek abban az időben még röges, köves, akadályokkal telt talaján. És ha ebbe a multba visszatekintek megállapíthatom azt, hogy ezelőtt 28—29 évvel Ákos István személyében egy ifjú kezd kibontakozni a hétköznapi szürkeségből. Erős akarattal, meggyőződészerűleg segíti építgetni az akkor még mankón járó, sántitgató gyógypedagógiai oktatásügy pilléreit, hogy azok a pillérek egykoron szilárdabb alapokon nyugodjanak.

Megalapítja „Kalauz“ címen az első magyar szaklapot, hogy egyrészt az oktatásügyet szolgálja, másrészt, hogy a fiatalabb generatiót az önművelődésre serkentse. Sürgeti az ifjú generáció szakbeli kiképzését és midőn a szakbeli képzésnek alapjai lerakattak, a képzésből ő is kiveszi a maga részét. Könyvet ír, amely könyvtárunkban ma is értéket képvisel. Megírta a magyar siketnéma oktatás történeti multját, s kár, hogy ez a munka kézirat maradt. Társadalmi téren is tevékenykedik. A gyógypedagógusok anyagi érdekeiért is harcol. Nézetei, állításai lehettek olykor vitásak, de azok mindig erős meggyőződésből fakadtak. Mint kolléga törekedett a békés egyetértést ápolni, mint barát, önzetlen volt mindig.

Ez kedves kartársunk a multad. Természetesen halvány világitásban, miniatúr kiadásban, de ha mindezeket részleteznénk, akkor ezek nagyon sokat mondanának.

Ajvőd, — ezt nem ismerjük. Erről sokat nem mondhatunk. Kétségtelenül megválás oktatásügyünktől, amelyet harminc éven át becsülettel szolgáltál. Oktatásügyünk elveszít, de erős a reményünk, hogy barátaidnak, kollégáidnak ezután is az maradsz, aki eddig voltál: az önzetlen barát és a jó kolléga. Bármiképen alakuljon a jövőd, mi csak arra kérünk, hogy oktatásügyünket, kollégáidat jó emlékedben tartsd meg. E baráti kör őszinte rokonérzéssel, érdemeid elismerésével bucsuzik tőled s bocsát el a jól megérdemelt pihenéshez. Vidd magaddal e baráti körnek nagyrabecsülését. Kívánja e baráti kör, hogy nyugalmi állapotban is adjon az Úr neked erőt, egészséget s azt, hogy 30 éves munkálkodásodat legalább 30 évig tartó pihenés kísérje.

Záborszky Árpád Vácról, annak az intézetnek testülete nevében üdvözli az ünnepeltet, amelynek működése terén Ákos István sikerdús munkásságát megkezdette.

Berkes János igazgató talpraesett beszédben a jelen volt hölgyeket köszönti fel.

Skultéty Lajos, az állami kiségitő-iskola tanára szokott ékes-szólásával köszönti Ákos Istvánt és nejét, kiemelve azt, hogy az ünnepeltnek 30 éves pályafutása alatt felmutatott sikereinek kivívásában a szerető hitvesnek is nagy szerepe jutott.

Tolnai J. Béla, az izr. siketnémák orsz. intézete igazgatója az ünnepelt társadalmi téren szerzett érdemeit emeli ki. Jellemzi mint a „Kalauz“ c. szaklap megindítója s mindvégig szerkesztője s mint a „Szeretet“ orsz. egyesület alapítóját és titkárát.

Klis Lajos, a siketnémák budapesti áll. intézetének igazgatója mindenkor tapasztalt s a született szónokra való elmés felkészöntőjében Ákost a nők barátjaként üdvözli, aki minden alkalmat megragadott arra, hogy a nőknek a gyógypedagógiai pályán való érvényesülése útjait egyengesse.

Kirschenheuter Ferenc, a vak katonák iskolájának tanügyi vezetője az ünnepeltben a fiatalság önzetlen barátját köszönti, aki fáradhatatlan munkásságával elősegítette fizetés- és nyugdíjügyük rendezését.

Éltes Mátyás, a budapesti állami kiségitő-iskola igazgatója igen sikerült beszédben az ünnepelt egy rossz tulajdonságát említi fel, aki bár mindig a 35 éves szolgálati idő mellett tört lándzsát,

maga azonban 30 év után búcsút mondott a gyógypedagógia kapufélfájának. Kifejezte azt a reményét, hogyha nem is a katedra mellett, de azért Ákos tovább is gyógypedagógus marad.

Az elhangzott üdvözlő beszédekre az ünnepelt körülbelül a következőkben válaszolt:

Hálás köszönetét fejezte ki az iránta megnyilatkozott figyelemért és a kartársi szeretet megnyilvánulásáért. Kétszeres hálát érez a jelenlevők, valamint a nem jelenhetett kartársak iránt, mert azt hiszi, hogy az elhangzott dicsérő szavak — amelyekre véleménye szerint reá nem szolgált — viszhangjai annak a szeretetnek, amelyet ő is érez és érzett a multakban is minden kartársa iránt s mert most a tényleges tanári pályáról történő visszavonulása után jól esik, hogy a kartársak nem engedték el bucsúszó nélkül. A köszönet szavain kívül nem tud mást mondani a felszólalt kartársak üdvözlésére, a fiatalság nevében hozzáintézett szavakra azonban felelni akar. Feleletét vegyék izenetnek, úgy az itt levő, valamint a harctéren küzdő ifjabb kartársak is, olyan izenetnek mely lelkéből fakad, melyet a multak tapasztalatai érleltek meg benne s amelynek a legutóbbi idők elért eredményei köszönhetők. Fogadják meg tanácsát s jegyezzék meg, hogy csak az összetartás az az erő, mely számukra sikereket teremhet. Ne azt nézzék, hogy ki, melyik ágában az oktatásügynek teljesíti feladatát, ki milyen igényeket támaszthat munkája után, hanem azt tekintsék, hogy minden ágnak becsületes munkásokra van szüksége s mikor az egyik ág fejlesztésén munkálkodnak, egyuttal önmaguk pályájának utjait egyengetik. Sikert csak az összetartás nyújthat s a gyógypedagógiai oktatásügy eredményeket, annak munkásai elismerést csak úgy fognak kivívni, ha kicsinyes önzéseiket a nagy cél érdekében félreteszik s minden egyes az összesért sikra száll, mert csak az összesség, a tömörülés biztosíthat az egyesnek is elismerést és sikert.

Fürj Pál végül az ünnepélyre érkezett táviratokat, leveleket olvassa fel, melyekben a fővárostól távolabb levő intézetek és hadbavonult kartársaink üdvözölték meleg szeretettel Ákos kollegánkat.

Egy kellemesen eltötött estély emlékével váltunk meg a késő éjjeli órában egymástól. A szerzett derút azonban lehangolta az a tudat, hogy Ákos István, aki annyi szeretettel és buzgalommal önzetlenül olyan sokat fáradt ügyünk és jövőnk előmozdításán, elhagy bennünket.

Reméljük, hogy távozása csak a kadetrának szól, s nagy pedagógiai tudásával, tanácsaival, irántunk eddig is tanusított szeretetével továbbra is azok között foglal helyet, akik oktatásügyünk és a mi vezetésünkre vannak hivatva.

Ákos István egyéniségét ismerve, biztosra vesszük, hogy óhajunk teljesebbé fog.

A Magyar Gyógypedagógia örömmel csatlakozik az ünneplők sorába s Ákos István személyében szeretettel üdvözli e lap egyik érdemes megalapítóját s szerkesztő-bizottságának ma is tevékeny tagját. Hogy az az óhaj, amivel fenti tudósítását kartársunk befejezte, valóban teljesülni fog, arra egyik biztosíték az a bensőséges viszony, mely közte s az ügy és a kartársak érdekét szolgáló folyóiratunk között ma is csorbitatlanul fenáll. Mi biztosak vagyunk abban, hogy Ákos István még nem fejezte be áldásos tevékenységét, s azért nem is tartottuk szükségesnek és illőnek, hogy mint ilyenkor szokásos, róla életrajzot írjunk. Ezt a hálás feladatot, remélhetőleg még egy igen késői kornak tudjuk fenntartani, — most pedig fogadja ő el a kartársi szeretetnek és elismerésnek ezt a keresetlen, egyszerű, de őszinte megnyilatkozását.

A szaktanácsból.

A szaktanács üdvözlöte Berkes Jánosnak. A gyógypedagógiai intézetek országos szaktanács az 1915. évi december hó 1-én tartott gyűlésén meleg ünneplésben részesítette előadóját Berkes Jánost, 30 éves jubileuma alkalmából. Napirend előtt Dr. Tóth István elnök fejezte ki szép beszédben a tagok jókívánatait.

Előadó tanárok gyűlése. A gyógypedagógiai képző előadó tanári testülete f. évi január hó 5-én tartott gyűlést. Ezen a gyűlésen foglalkoztak a hallgatók II. félévi gyakorlati tanításának beosztásával. Szőnyegre került a képző reformjának kérdése is. Az erre vonatkozó szabályzattervezet már teljesen elkészült, részletes tárgyalását azonban a tanári testület gyűlése, a mostani nehéz viszonyokra való tekintettel, későbbi időre halasztotta.

A szaktanács évi jelentése. Az 1915. évről is ad ki szaktanácsunk évi jelentést, s ennek tárgyalása a legközelebb tartandó gyűlés napirendjére kerül. E jelentés ma annyival is inkább fontos, mert több intézetnek nem állott módjában, hogy értesítőt kiadjon.

A gyógypedagógiai intézetek háborus viszonyait is igen szemléltetően feltüntető érdekes jelentést az előadó úr szívességéből legközelebbi számunkban egész terjedelmében közöljük.

Intézeteink, iskoláink.

A székesfőváros kisegítő iskolái az 1914-15. évben.

Immár 14. esztendeje, hogy a székesfőváros a gyöngetehetségű gyermekek szakszerű oktatásáról gondoskodik. Ezen idő alatt a változások és hullámzások egész sora zajlott le. Jelen alkalommal nem célunk, hogy ezek történetét, okait és fokait adjuk. Arra akarunk rámutatni csupán, hogy milyen állapotok voltak e téren az elmúlt háborús tanítási esztendőben.

I. Önálló kisegítő iskolák:

1. II., Toldy Ferenc-utca	3 osztállyal
2. III., Miklós-tér	11 „
3. VI., Aréna-út	3 „
	összesen 17 osztállyal

II. Kisegítő iskola elemi iskolával kapcsolatban:

1. VI., Érsek-utca	1 osztállyal
	összesen 1 osztállyal

Ezen iskolák közül részint a katonai beszállások, részint az iskolában elhelyezett hadikórházak miatt egy sem maradt a régi helyén.

Ha az előző évi kimutatást a fentivel összehasonlítjuk, úgy a kényszerűségből keletkezett visszaesést a maga egészében látjuk:

I. Önálló kisegítő iskolák:

1. II., Toldy Ferenc-utca	5 osztállyal
2. III., Miklós-tér	11 „
3. VI., Aréna-út	6 „
	összesen 22 osztállyal

II. Kisegítő iskolák elemi iskolával kapcsolatban:

1. VI., Érsek-utca	3 osztállyal
2. IX., Mester-utca	3 „
	összesen 6 osztállyal

III. Kisegítő osztályok:

1. I., Váli-utca	2 osztállyal
2. I., Márvány-utca	2 „
3. III., Lajos-utca	1 „
4. VII., Telep-utca	1 „
5. IX., Ernő-utca	1 „

összesen 7 osztállyal

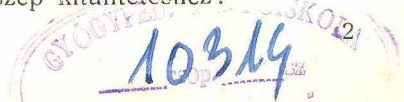
A kimutatások szerint a háborus évben működött 18 oszt., az előző esztendőben 35 osztály. A növendékek száma volt 375 illetve 596. A folyó tanítási esztendőben már javulás állott be, amennyiben több lefoglalt iskolaépület fölszabadulása folytán néhány osztály működését ismét megkezdhette.

Szántó J.

Ifjúsági díszelőadás Berkes János tiszteletére. Az ideges gyermekek áll. intézetének ifjúsága igazgatójának, Berkes Jánosnak 30 éves jubileuma alkalmából 1915. december hó 18-án, d. u. 4 óraker színelőadást rendezett, melynek kiemelkedő pontja *Katona József Bánk bán*-jának II. felvonása volt. Különösen Petur bán megzemélyesítője vált ki pompás alakításával s a színpadon való könnyed mozgásával. Őt is, valamint a többi szereplőt is számtalanszor tapsolták a függöny elé. A műsor többi számán: karének, tánc, zongora- és hegedűjáték szerepeit. Az előadás kezdetén a növendékek nevében egy kereskedelmi iskolai tanuló köszöntötte a jubiléumot, míg a volt tanítványok nevében egy joghallgató mondott hálás köszönetet az ünnepeltnek a velük szemben tanúsított sok fáradozásért, jóindulatért és szeretetért. Az előadás befejeztével *Berkes János* megköszönte az ifjúság szíves figyelmét és a megjelent szülők meleg óvációját.

Helyettes-igazgatói megbízatás. A vallás- és közoktatásügyi miniszterium a 98911/1915. számú rendeletével Fürj Pált a budapesti áll. gyógypedagógiai nevelő-intézet s az ideges gyermekek alsó- és középfokú állami intézete igazgatójának állandó helyettesítésével megbízta.

Éltes Mátyás a Magyar Paedagógiai Társaságban. A Magyar Paedagógiai Társaság 1915. január 16-án tartott XXIII-ik nagygyűlésén, ügyünk egyik fáradhatatlan, lelkes munkását: Éltes Mátyás áll. kisegítő-iskolai igazgatót, egyhanguan rendes tagjává választotta. Éltes Mátyás október 23-án tartotta székfoglaló felolvasását az intelligencia vizsgálatáról. A jelenlévő díszes közönség a szép számmal megjelent kartársakkal együtt, melegen ünnepelte a felolvasót. Szívből gratulálunk a szép kitüntetéshez!

Kartársaink orosz fogságban. A véletlen csodálatos játéka folytán három kartársunk, Ungermann József, Sturm József és Varsányi Ferenc a Kansk-i fogolytáborban összetalálkoztak és június hó óta egy szobában laknak, Lapunk egyik munkatársa legutóbb is lapot kapott Kanskból, melyet mind a hárman aláírtak és amelyen szíves üdvözleteiket küldik az itthon maradt és a harc-téren küzdő kollégáiknak. Ungermann kerülő uton, Amerikán át egy levelet is küldött haza, amelyben részletesen leírja életüket. Egy idő óta az önkéntesek csoportjához vannak beosztva, s azóta sokkal jobb a helyzetük mint eleinte, mikor a közlegényekkel együtt laktak. Mivel élelmezésük Varsó eleste óta folytonosan rosszabbodik főleg pénz után sóvárognak, mert pénzzel Oroszországban mindent el lehet érni. Ősszel néhány héten keresztül sokat szenvedtek az óriási széltől, mely azon a vidéken honos; barakkokban laknak s így érthető, hogy a hideg sarki szelek még csontjaikat is által járják. Kansk nagyobb fajta falu volt, de a háború óta óriási barakk várossá épült. Egyetlen foglalkozásuk a tanulás, az orosz és francia nyelvet már tökéletesen elsajátították, — s mint Ungermann írja, most az angol nyelvet tanulják. Sokkal jobban érzik magukat, mióta együtt vannak, legalább elbeszélgethetnek közös ismerőseikről. Hirt hazulról nagyon keveset kapnak, alig egy-két lapot. Hasznos és komoly könyveket kérnek, hogy az időt hiába ne veszítsék el és valamit tanulmányozhassanak, részint pedig hogy elszórakozzanak.

Karácsonyi ünnepélyek. A siketné mák szegedi intézetében december 22-én tartották meg a karácsonyfa-ünnepséget — még pedig tekintettel a mostani viszonyokra — szűk házikörben. A növendékek megajándékozására számos adomány érkezett, melyek a növendékeknek kiosztattak.

A siketné mák szegedi intézetének egy részében elhelyezett katonák részére december 24-én az intézet tanári testülete megható karácsonyfa-ünnepet rendezett. E célra a testület tekintélyes összeget adott össze s 112 katonát örvendeztetett meg cigarettával, kaláccsal és sörrel. Az ünnepségen a Himnusz eléneklése után a testület nevében Plichta Béla ünnepi beszédet mondott, a katonák háláját pedig Szandovich József hadapródjelölt tolmácsolta.

Ujévi üdvözetek megváltása címén Klug Péter szegedi igazgató a hadbavonultak családjait segélyező szegedi bizottságnak adományt, — Mlinkó István egri igazgató a hadbavonultak siketnéma gyermekeinek felruházására 10 koronát, — Fűrj Pál különböző jótékony célokra 15 koronát juttatott.

Háború és gyógypedagógia.

A vak katonák jövő sorsáról.

Dr. Grósz Emil egyetemi tanár, az I. sz. szemészeti klinika igazgatója, a háborúban megvakult katonák jövő sorsának irányítására pályázatot hirdetett. A legjobb munka jutalmazását 400 koronában állapította meg. A pályázat lehetővé tette azt, hogy nemcsak hazánkból, hanem külföldről is küldjenek be munkálatot. 43 pályamű érkezett be, amelyekből 15 nem ütötte meg a mértéket oly értelemben, hogy a nyomdafestéket megérdemelte volna. A megmaradt 28 értékesebb pályaműből 12 magyar nyelven, 16 pedig német nyelven írva adatott be. E 28 dolgozatot a Franklin-társulat könyv alakjában adta ki, A számbavehető pályamunkákról részletes birálat készült, amelyet a m. kir. rokkantügyi hivatal vak katonák intézetének irányítására és ellenőrzésére alakított igazgató-tanács Klebelsberg Kunó gróf államtitkár elnöklésével tartott első gyűlésében tett megfontolás tárgyává. A birálat kapcsán készült előadói javaslatához képest a kitűzött pályadíjat a tanács a két legjobb dolgozat között osztotta meg. A magyar dolgozatnak a címe „Hogyan gondoskodjunk a háborúban megvakult katonáink jövő sorsáról?“, szerzője *Adler Simon*, a Wechselmann-féle vakok intézetének igazgatója és *Fejér Gyula* szemészfőorvos, a vakok intézetének szemorvosa. A német nyelven írt dolgozat címe: „Über die Zeckmässigste Fürsorge für die Kriegsblinden“, szerzője *Heller Simon* királyi tanácsos, a vakok hochewartei intézetének igazgatója. A magyar pályamunka felőleli nagyrészt mindazt, amit a vak katonák jövő sorsa körül hasznosan érvényesíteni lehet és részben érvényesítettek. Sok jó oldala mellett nem szól az intelligens, esetleg kereskedelmi pálya felé hajló vak katona sorsáról. A vakok kereseti viszonyait pedig nem megfelelő statisztikai adatokból meríti, miáltal téves végeredményhez jut.

A németszövegű munka ügyes csoportosítással, gördülékeny irállyal előadja mindazt, amit a felnőtt vakok igénye képzésénél és foglalkoztatásánál figyelembe kell venni. Kimerítő cikkében újat egyáltalában nem mond. Kiemelendő azon kívánalma, hogy a megvakultaknak biztosítsák a pályaválasztás szabadsága. Ennek keresésében legyünk atyai tanácsokkal segítségére, ne engedessék meg azonban a rábeszélés, a rákényszerítést pedig tartsuk bűnnek.

A vak katonák első vizsgálata.

A m. kir. rokkantügyi hivatal vakok intézete általános tantervében az elméleti oktatási idő nyolc hónapban van megállapítva. Ezen rendelkezéshez képest a vak katonák egy részének elméleti oktatása befejeződven, 1915. évi december hó 18-án délelőtt 10 órakor a nevezett hivatal intézetében megtartott az első vizsgálat. A m. kir. rokkantügyi hivatal vakok intézete részéről jelen volt gróf Dessewffy Emilné, a vak katonák nemeslelkű patronája, a kereskedelemügyi kormány részéről dr. Varga Gyula államtitkár, a kultuszminiszterium pedig szakértőként Herodek Károlyt küldötte ki. 10 vak katona került vizsgálat alá két csoportban. Az első csoport vezetője Iván József, a másodiké pedig Lengyel Gyula tanárok. A vizsgázó katonák közül három masszáló, kettő kosárfonó, kettő szövő, kettő kefekötő iparágban nyer kiképzést, míg 1 gépiróvá képeztetik ki.

A vizsgálat tárgyai a következők: normál-kézírás, Klein-írás, Hebold-írás, Braille-féle írás-olvasás, számolás és gépirás. Minden egyes tárgyból vak hőseink megvizsgáltattak és igen szép eredménnyel tették le a vizsgálatot, amelyről bizonyítványt fognak kapni. Az eredmény szemmel láthatóan meglepte Varga Gyula államtitkárt, különösen tetszett neki a normál-írás. Buzdította őket, hogy továbbra is tanuljanak, különösen gyakorolják a ceruzairást, amely öméltóságának legjobban megragadta figyelmét. Dessewffy Emilné grófnő, aki egész lelkét és szívét adja a vak katonák szellemi, erkölcsi és anyagi jólétének előmozdítására és biztosítására, őszinte örömet élvezett a felmutatott siker alkalmával. Természetesen ezzel nem ért véget a vak katonák elméleti képzése, de igenis azt elérték, hogy a megkezdett uton haladva a teljes begyakorlásig vihetik az írás-olvasási készséget. Szívesen emlékezünk meg itt három gyógypedagógiai tanár kartársunkról, névszerint Kirschenheuter Ferencről, Iván Józsefről és Lengyel Gyuláról, akiknek buzgó működéséhez fűződik a vak katonák oktatásának sikere. *Herodek Károly.*

Kisegítő-iskolások mint katonák.

Irta: Éltés Mátvás.

A Magyar Gyógypedagógia 1914. évi 6. számában foglalkoztunk azokkal a kivételes intézkedésekkel, amiket a véderő törvény a szellemileg fogyatékosokkal szemben előír. Maga az 1912.

évi véderőtörvény 14. §-ának b) pontjában a katonasor alá kerülőtől megkivánja a *szellemi* és a testi arravalóságot. Az „utasítás” 49. §-ának 8—9. pontjai pedig majdnem ugyanazokat az intézkedéseket tartalmazzák, amelyeket a német véderő-törvény előír s amelyek alapján a gyöngeelméjűeket és nehézkérosakat a katonai szolgálat alól fel lehet menteni. A másfél év óta dúló világháború ennek dacára sok volt kiegészítő-iskolai tanulót a csatasorba szólított. A hazatért ifjaktól vagy azok szülőtől számos és értékes adatot gyűjtöttünk össze. Érdekesen világítják meg ezek az adatok a háborúban szolgáló gyöngetehetségük lelki világát.

Az *ifjak maguk pl. nem irtóznak a katonasortól, sőt egyenesen kíváncsiak oda s ha szülők nem eresztik, zaklatják őket.* Egyik 15. életévét betöltött lakatos inas, szülői ellenzését leküzdve és azok beleegyezését kiereszkalva, beállott a lengyel légióba. — Másik, aki a bőröndös mesterségét tanulta, 18 éves korában önként beállt „huszárnak.” Az alkalmatlannak minősített ifjak közül többen hozzánk jöttek panaszra, hogy nem vették be őket katonának. Egyik szabósegéd részére bizonyítványt kért a nagybátyja, hogy azt felmentés végett a sorozáskor mutassa be. A fiú, aki katona akart lenni, egyenesen kifakadt az iskola ellen, mert el akarja ütni a katonaságtól. Kijelentette, hogy ő azt a bizonyítványt nem mutatja be, inkább széttépi. Mit szólnának hozzá a többiek, ha ő ilyen bizonyítvánnyal szabadulna ki? Bizonyosan kinevetnék. (Ettől nagyon félt). Megnyugtattuk a Jászszágból származó, keményfejű atyafit, hogy nagybátyja csak javát akarja; mi kiállítjuk, de ha neki nem tetszik, tegye azt, amit akar. Be is vált s a vasutas ezrednél szolgál. — Csak egy (romániai születésű) tanulónk volt, aki irtózott a katonasortól. Az illető felszabadult mint kárpitossegéd, de mesterségét otthagya s az utcai árusok csavargó életmódját folytatta, emiatt aztán a szülői házzal is meghasonlott, sőt el is szakadt a családtól. Besorozása előtt az iskolában nem mutatkozott, de a kaszárnyából elkeseredetten irogatott, hogy a kiegészítő-iskola igazgatója mentse őt ki: . . . „Legyen szives már valamit segíteni, hogy már megszabadulhassak a katonaságtól (aláhúzza!) Én már hoztam a román konzulatustól iratokat, a születési bizonyítványt is be atam. Még se tudok semit . . . . nem tudok hogy mit csináljak magamal vagy meg mergezem vagy leszúrom vagy felakasztom magamat a három között valamit csinállok még a héten (aláhúzza!) a váloszt azonnal várom ahogy a levél megjön azonnal legyen szives eljöni!! hogy megszabadulhassak a katonaságtól! azonnal sziveskedjék eljönni.” (Az igazgatót egy részt túlságos

nagy hatalomnak képzei, aki őt felmentheti, másrészt meg úgy beszél hozzá, ahogyan utcai barátjaival szokott tárgyalni). Úgyét tőle nem várt tisztánlátással főleg ő maga intézte el úgy, hogy végre is kiderült idegen honossága s a katonaság köréből elbocsátották. Folytatja régi kedvelt foglalkozását, de feléjük se néz azoknak, akiket katona korában annyit zaklatott. — Egyik kocsi-lámpakészítőnk a gyűlölt tanoncság alól való felszabadulás miatt örült a katonasornak. Olvasták az ujságból, hogy aki bevonul, azt a mester köteles felszabadítani. Regrutánk először a mesteren akarta kitölteni boszuját; összeveszett vele, követelte tőle, hogy szabadítsa fel, mert ő bevált katonának s mikor a mester nem állt kötélnek, a 3 év minden elfojtott keserűségét kiöntötte előtte és ment önként jelentkezni a kaszárnyába. Meg akarta mutatni, hogy őt a mester mégis felszabadítja. Igen ám, de a kaszárnyában elutasították, hogy menjen csak vissza a mesterhez, majd ősszel kerül rá a sor; addig inaskodnia kell. Erre jött a keserves kálvária-járás, bocsánatkérés stb. — Egyik könyvkötősegéd arra a kérdésre, hogy nem kéri-e fölmentését, így felelt: „én nem könyörgök senkinek, annál sokkal büszkébb vagyok! De csak merjen valaki ott bántani!“ . . .

Ha a bevonult kisegítő-iskolába járt ifjak sorsát figyelemmel kísérvük, elég helytálló képességet találunk náluk. A felületes ifjú pontos katonává lesz, aki átérzi teendőinek fontosságát s a mulasztás miatt rá kiszabott büntetést elviseli. Vannak köztük mindenféle fegyvernembeliek. Egyesek 3 harctéren is megfordulnak, megsebesülnek, megbetegednek, kigyógyulva újra visszamennek s mint lábbadozók szívesen jönnek el a kisegítő-iskolába is. Többen altisztekké léptek elő, egy hősi halált is halt közülük. Egyik zongora hangolónk, aki jobb szemére nem lát, Czernovitz mellett egy árokba esett, ahonnet eltört lábbal húzták ki; azóta (több mint fél éve már) egyik fürdőből a másikba utazik. Megunta már a húzavonát, szeretne a harctérre jutni. Egyik asztalossegéd, aki a repülőgép-osztagnál szolgál, így ír: „Tudatom Nagyságos Igazgató urath, ogy a könyveket amit küldött a számomra szerencsésen ide érkeztek, és amit nagyon szépen köszönök. Én hála Istennek elég jó egészségben vagyok, nincsen semmi bajom, amit úgy az Igazgató urnak mint a többi tanár uraknak is szívből kívánok. Én mostan már újra más helylyen vagyok vadorlunk egyik helyről a másikra, de azért elég jól megy dolgunk.“ — Egyik lakatos-tanonc, aki itthon több gonosz csinyt követett el így ír: „Tekintetes Igazgató úr én már másfél hónapja a harctéren vagyok hála istenek egészségés vagyok. Igazgató ur ne haragudjon a multkori kellemetlen-

kedesemért, most megszenvedek érte meg bocsájt nekem.*) A muszkától nem félek, mert már többször összetalálkoztam az ágy dörgés meg szoktam föl se veszem.“ Ezt a fiut a lengyel légióban tizedessé léptették elő, június elején melllövést kapott s ápolásra Bpestre hozták, ahol többször felkereste iskolánkat. — Egyik házi-szolga volt növendékünket a 32-ekhez osztották be. Heves, indulatain uralkodni nem tudó volt mindig, válogatatlan beszédje miatt az iskolában is többször meggyült a baja. A kaszárnyában is megmaradt a réGINEK s a rüstungot vizsgáló és több kifogást tevő zászlósnak szemébe mondta, a társaitól titokban sokszor hallott kifejezést, hogy „ne szemtelenkedjék.“ Félórai kikötést kapott, de már 5 perc múlva fölmentette őt a zászlós, aki ezáltal nagy ember ismeretről tett tanubizonyságot. Sőt még egy „hatost“, meg egy jó szivart is adott a fiúnak, aki tűzbe menne a zászlós úrért. Csakhogy újabb baj történt vele. Hazatérőben volt a csapat s az elzárt vasuti átjárónál álldogáltak, mikor P. barátunk leveszi válláról fegyverét és az egyik ablakot célba veszi vele. A tisztek közül 5-en is melléje ugrottak s kirántották a fegyvert a vigyorgó baka kezéből. Kérdéseikre, hogy kire célzott, azt mondja: „a mamámra, aki az ablaknál állt.“ A vége egy kis „egyes“ lett, mire ő kézlegyintéssel jelezte, hogy az semmi. Ugyan ennek a fiúnak sok baja volt nevető görcsei miatt is, de felvilágosításunk után nem büntették meg többé. „A százados azt mondta: a lövészárokból nevetetek, amennyit akarok.“ Ime egyik levele: „hála istenek mics semi bajom és a csomagot meg kap tam! amint tetsett kül deni köszönöm és Tisztelem a káplán uratt és mi ujság oda haza? még a békéről nem tud az igazgató ur! . . . Leg job vona már a kaszárnyába.“ . . .

Erkölcsei tekintetben a katonáskodás hatása felette előnyös a gyöngöztettségükre. A hanyag kötelességtudóvá, a rest serénynyé lesz, akit a szülők rendben tartani nem tudtak, itt renhez szokik. Öröm látni az addig lomha testtartású ifjakat, mikor katonás tartásban jelennek meg. És mi idézi elő ezt a változást náluk? Semmi különös, csak az a rendszabály, amit a kisegítő-iskolai pedagógusok régóta hangoztatnak, de amit a szülők és munkaadók nem fogadnak meg, ellenben a katonáéknál ez már az ott uralkodó szellemből szinte önként következik: t. i. 1. egyszerű, világos és könnyen érthető parancsokat adnak nekik. 2. szigorú fegyelmet tartanak

---

* Az illető a zsbivásáron összevásárolt katonaruhában jelent meg az igazgatónál s zászlószögére kért tőle pénzt. Az igazgató azonban felismerte az álkatonát s akkor elkergette és feljelentéssel fenyegette a fiut.

közöttük. Ezek a gyöngetehetségükkel elért eredményeknek a rugói. Értelmük, ítélőképességük megbizhatatlan, de akaratuk, testi erejük rendesen bírja a munkát; s mivel a katonaságnál főleg az utóbbiakra támaszkodnak, rendesen nem is csalatkoznak bennük.

Otthon a mester vagy az előmunkás rajzot és számokat tesz eléje, hogy annak segítségével anyacsavart készítsen s a munka legtöbbször szidalmakkal fejeződik be. Katonáéknál egyszerű parancsot kell teljesítenie s rendesen megy vele még valaki, aki irányítja. Ha elvégezte a parancsot, dicséretet kap és kijár a bőséges menázi; van dohány, meleg ruha! Hogyne örülne az ilyen életnek a gyöngetehetségű ifjú!

Azt vélem, hogy az akarat gyakorlati nevelését illetőleg sok értékes utmutatást hoz nekünk a háború.

Gyermektanulmány és gyermekvédelem.

A fővárosi iskolák háborus gyermektanulmányi és pedagógiai kiállítása s az ezzel kapcsolatos előadások. A székesfőváros tanácsa a Magyar Gyermektanulmányi Társaság közreműködésével sikerült kiállítást rendezett a Papnövelde-utcai iskolában. A kiállítással kapcsolatban előadások is rendezettek. Így január hó 2-án Dr. Weszely Ödön „A háború és iskola” címmel, 6-án pedig Nagy László tanítónőképző-intézeti igazgató „A gyermek erkölcsi felfogása a háborúról” címmel tartott előadást. Utóbbi előadást kivonatosan a következőkben ismertetjük.

Ismertette az előadó azon adatgyűjtés eredményét amelyet a Gyermektanulmányi Társaság az ország különböző iskoláiban rendezett 8—19 éves tanulók között. Megállapította, hogy a háború erkölcsi hatása általános volt a gyermekekre, a feleletük 91.9%-ában mutatható ki erkölcsi hatás. Ez a hatás a korral növekszik, az ifjúra nagyobb, mint a gyermekekre. Kimutatta továbbá, hogy a háború általában felemelőleg hatott a gyermekek kedélyvilágára, a lesújtó hatás a gyermekeknek csak az egytizedénél mutatkozott. Végre azt a kérdést fejtegette, vajjon kedvező vagy kedvezőtlen irányban hatott-e a háború a gyermek s az ifjú erkölcsére. A kedvezőtlen hatás tényleg tapasztalható szórványosan, ami azonban a normálisabb viszonyok helyreálltával önmagától meg fog szűnni. Ellenben növelte a háború különösen a serdült ifjúságban az erkölcsi komolyságot,

kötelességtudást, a nemzeti önértetet, önbizalmat, a szolidaritás és az emberszeretet érzését. A háború pedagógiai hatását mélyreható-
nak s erkölcsi szempontból értékesnek tartja.

Külföldi szemle.

Német kartársaink háborus munkája

Irta Rózsa Ede.

A világháború okozta nyomoruság tette szolította az összes társadalmi osztályokat és így nem csoda, hogy a siketnémák oktatói, kik békeidőben is a legnemesebb feladatok egyikének szenteltek életüket, a háború alatt sem nézték ölbe tett kézzel az általános pusztulást, hanem segítettek ott, ahol lehetett. Ellenségeink „barbároknak“ csufolták a németeket. Nos, ez a „barbár“ nemzet humánus, nemes és tetterős munkával sietett a szükölködők, munkanélküliek és rokkantak segítségére, élő cáfolatként ellenségeink csufolódásának.

Természetes, hogy a német siketnéma-intézeti tanárok első sorban a siketnémák érdekében fejtenek ki áldásos munkát. Hisz siketnémáink legnagyobb része oly ügyefogyott és támogatásra méltó, hogy igen gyakran még békeidőben sem állhatnak saját lábukon. Hát még most, mikor a háború igen sok iparágat teljesen tönkre tett és erős existenciákat is megingatott, hogy állhassanak ellen a mi gyengeakarató siketnémáink a nagy világháború trófának?

A németeket az egész világ csodálja tettekre kész gyors elhatározásukért a különböző hadszíntereken. Úgy látszik, ők ezt a gyorsaságot minden tettükben szem előtt tartják. Alig, hogy a háború kitért, már 1914. augusztus 19-én, a berlini siketnéma-intézeti tanárok tanácskoztak afölött, hogy miképpen lehetne a volt növendékek sanyarú sorsán segíteni. Az értekezlet elnöke: Wende Gusztáv, iskolatanácsos, a berlini kir. siketnéma-intézet igazgatója konstatálta, hogy a siketnéma munkások és iparosok legnagyobb része, de különösen az összes asztalosok, szobrászok, nyomdászok és festők elveszítették keresetüket és százával kopognak hiába munkáért a különböző munkaközvetítő helyeken. Sajnos, valóban bizonyult az a tény, hogy a siketnéma munkások az elsők, akiket a munkából elbocsátanak és az utolsók, kiket ismét munkába fogadnak.

Az értekezletet különösen a következő kérdések foglalkoztatták: Miképen szerezhetünk a munkanélkülieknek munkát? Hogyan védhetjük őket és családjaikat az éhségtől? Honnan szerezzünk anyagi segítséget? Hogyan szervezzük a támogatást, hogy általános és igazságos legyen? Szükséges-e a növendékek érdekében is valamit tenni, kiknek apja hadbavonult?

A munkaszerezés kérdésének megoldására az értekezlet egy öttagu bizottságot küldött ki. A segélyezés céljaira a különböző siketnéma-egyesületek jelenvolt képviselői rögtön 5700 márkát szavaztak meg, de kimondották, hogy az egyesületek szükség esetén teljes vagyონukat is feláldozzák erre a célra. A berlini siketnéma-intézeti tanárok októberi fizetésük (a lakáspénzt hozzászámítva) 3%-át ajánlották föl, ami 1200 márkát eredményezett. Kimondották, hogy sohasem adnak pénzsegélyt, hanem élelmiszer-utalványokat különböző üzletekbe. Hogy a siketnémák más jótékony egyesületek részéről is támogatásban részesüljenek, kiküldtek egy másik öttagu bizottságot az egyesületekkel való tárgyalás végett. Az intézetek növendégeit nem tartottak szükségesnek külön támogatásban részesíteni, miután örölkük az intézetek kellőképen gondoskodnak. Schorsch, a berlini városi siketnéma-intézet igazgatója kijelentette, hogy ő és testülete az iparostanonc-iskola növendékeiről is gondoskodik.

Német kollegáink nem elégedtek meg a tanácskozással, hanem tényleg segítettek is. Erről az 1914. október 28-án tartott második hadi értekezletén számoltak be a mozgalom vezetői. Wende iskolatanácsos előadja, hogy a bizottság hirdetések útján hívta fel a munkanélküli siketnémákat a jelentkezésre. Erre a felhívásra jelentkezett: 58 szabó, 46 asztalos, 23 festő, 25 cipész, 14 nyomdász, 9 könyvnyomdász, 8 lakatos, 7 nyerges, 6 könyvkötő, 6 kárpitós és 23 más foglalkozású siketnéma férfi. Ezenkívül 37 varrónő és 22 egyéb foglalkozású leány is jelentkezett. Lassanként a munkanélküliek száma 405-re emelkedett. A bizottság az iparkamarához fordult, amely őket a különböző iparhatóságokhoz utasította. Ez azonban nem járt a kívánt eredménnyel. Sokkal sikeresebb volt a személyes konnexiók kihasználása, melynek révén igen rövid idő alatt sikerült az összes szabókat, cipészeket, nyergeseket hadseregszállítóknál elhelyezni. Többen oly mestereknél is találtak munkát, kiknek segédei hadbavonultak. Némely iparág is annyira összeszedte magát, hogy a vas- és fémmunkások ismét munkába állhattak. Asztalosok, festők, könyvnyomdászok és könyvkötők számára azonban lehetetlen volt saját mesterségükben munkát találni. A bizottság azért meg-

próbálta ezeket a mezőgazdaságnál foglalkoztatni. Az egyik nagybirtokos késznek nyilatkozott egy siketnéma munkáskolóniát a burgonyaszedésnél alkalmazni. Éppen el akartak már utazni, mikor megérkezett az intéző sürgőnye, melyben kérdezte, hogy a munkások tényleg siketnémák-e, mert ha igen, nem követelheti a falutól, hogy ilyen nagyszámu siketnéma-társaságot megtűrjön. Ez tehát dugába dőlt. Egy másik expedíció, mely dr. Reich siketnéma-intézeti tanár vezetése alatt el is indult, sem járt szerencsésebben. Noha az emberek igen szorgalmasan dolgoztak, nem kerestek többet, mint napi 50—70 pfenniget, ebből pedig nem bírtak megélni. Másrészt azonban sikerült mindig több és több siketnémát elhelyezni, úgy hogy jelenleg kb. csak 100 munkanélküli van.

A leányok elhelyezése is szépen sikerült. A legtöbben hadimunkát készítenek és elég jól keresnek. Általában azt lehet mondani, hogy minél tovább tart a háború, annál jobban apad a munkanélküliség, ami természetes is a sok munkaerő hiánya miatt. A segélyezés céljaira közel 10.000 márka gyűlt egybe, amiből azonban csak 2530 márka került kiosztásra.

Érdekes volt a siketnémák általános segélyegylete elnökének a felszólalása, aki maga is siketnéma. Elmondta, hogy az ő fáradásának sikerült néhány sorstársát a hadügyminiszteriumban elhelyezni, ahol az illetők a veszteséglisták leírásánál vannak elfoglalva, amiért havi 90 márkát és egyenruhát kapnak.

Nem került el német kollégáink figyelmét az a munkakör sem, mely bennünket, magyar siketnéma-intézeti tanárokat is oly élénken foglalkoztat, t. i. a harctéren megsiketült, nagyothallóvá vált, megnémult és beszédhibás katonák tanítása. Ez a mozgalom azonban — miként nálunk is — csak most van kialakulófélben. A bajor kormány ugyan már 1915. január 4-én lefoglalta a würzburgi siketnéma-intézetet arra a célra, hogy abban rokkant-iskolát rendezzen be. Ebben az intézetben beszédzavarokat, melyek a beszédszervek vagy az agy sérülése következtében álltak be, tanítással gyógyítanak. Hallási zavarokat, melyeket a külső fül, a halló-ideg, vagy az agyi hallási központ sérülése okozott, hallási gyakorlatokkal és szájról való leolvasási tanítással akarnak kiegyenlíteni. Hogy az intézet 62 rokkantja közül hány az ilyen bennünket közelebből érdeklő siket katona, nem tudjuk. Wende berlini igazgató, ki a würzburgi intézetet májusban meglátogatta, csak két katonáról számolt be, akik a csaták zajában hallásukat teljesen elvesztették, anélkül, hogy külső sérülést lehetett volna konstatálni. Ezeket megtanítják szájról leolvasni. A leolvasást nem gyakorolják velük úgy,

mint az intézetekben a siketnéma gyerekeknél, t. i. a hangról a szótagra, a szótagról a szóra átmenve, hanem a teljes beszéden, melynek köre a szokásos társalgási formákból és az illetők foglalkozási ágából van véve. Az egyik ilyen katona, ki már nagyon jól tudott leolvasni, az intézet igazgatóját második atyjának nevezte, mert megtanította őt hogyan kell a szemével hallani“.

Egy másik intézkedés történt Poroszországban, ahol a kormány elrendelte, hogy a königsbergi siketnéma-intézetben leolvasási gyakorlatok tartassanak az I, V., XVII. és XX hadtestek megsiketült és nagyothallóvá vált katonái számára. Ezek a katonák egy közeli hadikórházban nyernek elhelyezést.

Ezek a sporadikus intézkedések azonban nem elégtették ki német kollégáinkat, akik azért elhatározták, hogy a siket és nagyothalló katonák érdekében országos mozgalmat indítanak. E célból december 13-ára a siketnéma-intézeti tanárok országos kongresszust hívtak össze Berlinbe, melyen a következő előadásokat tartották:

1. Hallási sérülések a háboruban. Bemutatókkal. Előadó: Dr. Haenlein, törzsorvos.
2. Leolvasási gyakorlatok megsiketült és nagyothallóvá vált harcosok számára. Előadja Kroiss, a würzburgi siketnéma-intézet igazgatója.
3. Katonáink hang- és beszédzavarai és ezek gyógyítása. Bemutatókkal. Előadó: Dr. Gutzmann, egyetemi tanár.
4. A siket katonák anyagi ellátása. Előadó: Gerhardt, országos felügyelő.

Német kartársaink eme kongresszusáról legközelebb közlünk részletes tudósítást.

Referádánk nem volna teljes, ha nem emlíkeznénk meg néhány számmal német kollégáink harctéri működéséről. 1915. december 1-ig bevonult 327 német siketnéma-intézeti tanár. Ezek közül elesett 39, megsebesült 49, eltűnt 3, hadifogoly 1, vaskeresztet kapott 64, Frigyes Ágost-éremet 3, vitézségi éremet 1, katonai érdemkeresztet 1, lovagkeresztet 1, betegápolási érdemkeresztet 1, az összes kitüntettek száma 71.

Meg kell még emlékeznünk egy német kartársunkról, ki nem ugyan kardjával, hanem bölcs cselekedeteivel tett hazájának fontos szolgálatot. Mikor az oroszok Keletporoszországba betörték, 1914. aug. 24-én bevonultak az alig 5000 lakossal bíró Rössel városkába is. A város polgármestere hadbavonult, a többi városi hivatalnok elmenekült, úgy hogy a visszamaradt lakosok Schwahn siketnéma-intézeti tanárt választották meg „háborus“ polgármeste-

rükké. Jobbat nem is választhattak. Körültekintő, energikus, jó modorú ember, aki a várost nagy veszélytől mentette meg. A városházán lakott, ott aludt, éjjel-nappal rendelkezésre állt mindenkinek, szervezett polgárőrséget és alkudozott az orosz generálissal. Az orosz parancsnok 30.000 márkát rótt ki a városra és az előirt két óra alatt a pénz 1000 marka hiányában együtt is volt. A német császár utóbb a vaskereszttel tüntette ki Schwahn kollegánkat.

Ille nék valamit írni osztrák kartársaink működéséről is. De bizony csak igen kevés adat áll rendelkezésünkre. A siket katonák érdekében annyi történt, hogy a bécsi cs. k. siketnéma-intézet igazgatósága beadványt intézett a közös hadügyminiszterhez, melyben a saját, valamint a bécsi alsóausztriai siketnéma-intézet tanstestületének szolgálatát erre a célra felajánlotta. A hadügyminiszterium köszönettel tudomásul vette az igazgatóság bejelentését, de a kurzusok berendezését egy későbbi időpontra halasztotta, amikor ki fog tűnni, hogy a beállt siketség, vagy a fellépett beszédzavarok nem muló természetűek-e. A hadügyminiszterium egészségügyi bizottsága ugyanis megállapította, hogy ezen bajok gyakran muló természetűek és az egészség beálltával maguktól szűnnek meg. Deprimálná a betegeket, ha mindjárt eleve feltennők, hogy bajuk gyógyíthatatlan.

Ettől a mozgalomtól függetlenül az osztrák vörös kereszt lemergi fiókja kérdést intézett az ottani siketnéma-intézethez, hogy hajlandó volna-e megsiketült katonákat tanításra és cllátásra elfogadni. Természetes, hogy a lemergi intézet erre hajlandónak mutatkozott. Prágában pedig egy külön egyesület alakult arra a célra, hogy a háboruban megsiketült katonákról gondoskodás történjék. Az egyesület élén egy ismert fülorvos, Dr. Vymola egyetemi tanár áll, aki a vezetése alatt álló 11. helyőrségi kórházban leolvasási kurzusokat rendezett be, melyeket a prágai siketnéma-intézeti tanár: Kindlmann főhadnagy vezet. Az első kurzus végeztével kartársunk nyilvános vizsgán mutatta be növendégeit és ennek hatása alatt rendelte el a prágai katonai parancsnokság, hogy a cseh királyság területén fekvő valamennyi siket és nagyothalló katonákat a 11. helyőrségi kórházban kell elhelyezni, ha német, cseh, olasz vagy magyar nemzetiségűek.

Mint látjuk, a velünk szövetségben levő nemzeteknél a siketnéma-intézeti tanárok megteszik kötelességüket. Reméljük, hogy példájuk buzdítólag fog hatni magyar kollegáikra is.

Irodalom.

E rovatban állandóan figyelemmel kísérjük a hazai gyógypedagógiai oktatásügyre vonatkozó irodalmat. Miután pedig az 1915. évben folyóiratunk szünetelése miatt nem gyűjthettük össze irodalmi termékeinket, legelőször is ezt a hiányt óhajtjuk pótolni. Felkérjük munkatársainkat, kartársainkat, hogy az előző évben megjelent dolgozataikat vagy beküldeni, vagy azok címét és megjelenési helyét a szerkesztőséggel közölni sziveskedjenek. Az ez után megjelenő közlemények beküldését is kérjük, hogy irodalmi szemlénk tökéletes lehessen.

Egy vak katona megfigyeléseiből. Ezen a címen közli a „Világ“ ujévi száma egy megvakult katona levelét, amelyben az illető finomult lélekre valló modorban írja le gyógykezelésének és a vakoknak szükséges ismeretekben történt kiképzésének módját. A hálának igen szép megnyilatkozása fejeződik ki a levélben mind azokkal szemben, akik őt orvosi, gyógypedagógiai kezelésben részesítették és emberbaráti szeretetükkel támogatták s mind ezzel élet-és munkakedvét visszaadták.

Tönkremennek a vakok intézetei. A „Nap“ január 10-iki száma közöl e címen egy egy és fél hasábos cikket, amely a jótékony adományok elmaradását, s a vakokat gyámolító orsz. egyesület intézeteinek nehéz anyagi helyzetét panaszolja.

Előadás a vak katonák tanításáról. Háború és gyógypedagógia címen megindított előadásaink sorozatát e hó 13-án d. u. 6 órakor kezdtük meg, a Múzeum-körut 6—8. szám alatt levő bölcsészeti kar udvari nagytermében, — s ez alkalommal Kirschenheuter Ferenc tanár a vak katonák tanítását ismertette. — Bővebb ismertetést jövő számunkban hozunk. Következő előadásaink január 27-én, a vak katonák jövőjéről (előadó: Kirschenheuter F.); — febr. 10-én, a háborúban megsiketült és megnémult katonákról (előadó: Istenes K.); — febr. 24-én a háborúban fellépő beszédhibákról (előadó: Istenes K.) lesznek.

Gazdasági és szolgálati ügyek.

„Az állami nyugdíjtörvény magyarázata.“ Ez a címe annak a vaskos kötetnek, melyet Rüblein Richárd miniszteri számvevőségi aligazgató irt az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló 1912. évi LXV. törvény-cikkhez. Közkeletű szólammá vált némely könyvről, hogy hézag-

pótló, tehát nélkülözhetetlen. Erről a gyakorlati célu, okos és példás pontossággal megszerkesztett, minden állami alkalmazottat, tisztviselőt és tanárt a legaprólékosabb kérdésben is tájékoztató könyvről méltán el lehet mondani mindkettőt. Vártuk, mert szükségünk volt reá, örvendünk, hogy megjelent.

Mindjárt azt is meg kell állapítanunk, hogy olyan ember adja ebben a magyarázatokat, aki a tanárság szolgálati viszonyainak minden vonatkozását jól ismeri s azért különös tekintettel van a tanárság érdekeire.

A mintegy 340 lapra terjedő munka kimerítő részletességgel közli a rájuk vonatkozólag hozott összes rendeleteket és határozatokat, mindmennyi forrását újabb jogoknak, előnyöknek és kedvezményeknek. Nagyon emelik még a mű értékét a mindenre kiterjedő magyarázatok, a sokféle gyakorlati példák és kiszámítási táblázatok, nemkülönben az 1000 vezérszóval egybeállított betűrendes mutató, mely utóbbi az egész anyagot felöleli.

Igy válik lehetővé, hogy ennek a kötetnek segítségével minden tisztviselő, tanár és más alkalmazott tisztán láthat a nyugdíj törvény labirintusában. Szó van benne a háborúban elesett, vagy a háború következtében elhalt alkalmazottak özvegyeinek és árváinak igényeiről is, egyszóval mindenről. Azonkívül, hogy az adminisztráció is nagy hasznát láthatja ennek a könyvnek, érdekeit szolgálja ezenkívül a a községi és felekezeti tanároknak, a törvényhatósági alkalmazottaknak és az ideiglenesen nyugdíjazottaknak is. Ebből is meg lehet állapítani, hogy a gyakorlati használhatóság szempontjából különösen becses mű egyaránt nélkülözhetetlen minden hivatalnak és minden alkalmazottnak.

Örömmel ragadjuk meg az alkalmat, hogy a tanárság s a többi alkalmazottak érdekeit valóban szolgáló ezt a munkát az összes hivatalok és tanintézetek igazgatói, szak- és tanári könyvtárai részére való beszerzésre melegen ajánljuk.

A kötetnek, mely az egyetemi nyomda igazgatóságnál (Budapest, I., Iskola-tér 3) rendelhető meg, bérmentes küldéssel 10 kor. 55 fillér az ára.

A 20%-os drágasági pótlék. Többek érdeklődésére közölhetjük, hogy a 20%-os pótlék utalványozásának munkálatai már befejezéshez közelednek. Az utalványozás intézetek szerint történik. Minden nyugdíjba számító fizetés számítási alapot képez, tehát a korpótlék és igazgatói pótlék is. A kisegítő-iskolai működési pótlék után azonban nem adnak 20%-ot, mivel sajnos ez idő szerint ez még nem bir fizetés természetével és nem számítódik be a nyugdíjba.

Szülők tanácsadója.

Gyermekek elhelyezése és tanítása. Általános a tapasztalat, hogy a háború alatt a szülők még sokkal inkább rá vannak utalva arra, hogy fogyatékos gyermekeiket intézetekben, vagy magánosoknál elhelyezzék és taníttassák. Az érdekeltek azonban ma sokkal nagyobb nehézségekkel találkoznak e törekvésükben, mint máskor. Az intézetek a háborus viszonyok folytán s a tanerők hiányában új növendékek felvételében korlátozva vannak. A Magyar Gyógypedagógia szerkesztősége azért elhatározta, hogy e nehézségek leküzdésénél a szülők segítségére siet, s mindennemű fogyatékos gyermekek elhelyezésére, tanítására, kezelésére vonatkozó ügyekben díjtalan tanáccsal szolgál. Naponta d. u. 5—7-ig telefon útján is (41—31) ad felvilágosításokat a szerkesztő.

A szerkesztő és kiadó közlései.

Előfizetési felhívás. Tisztelettel kérem lapunk olvasóit, hogy az előfizetési díjat, nemkülönben a hátralékokat, szíveskedjenek a mellékelt postautalványon sürgősen beküldeni, hogy a szétküldés zavartalanul történhessék.

Kéziratok beküldése. Munkatársainkat kérem, hogy kézírataikat legkésőbb 28-ig szíveskedjenek a szerkesztőhöz juttatni.

Folyóiratunk új nyomdája. A M. Gy. az új évben *Breuer Armin* nyomdájában készül. Nyomdászunk az izr. siketnémák orsz. intézetének volt növendéke. Szedői és tanulói is siketnémák s így lapunk technikailag minden ízében siketnémák munkája.

Előfizetési ár évi 10 korona.

A gyógypedagógiai képző hallgatói s a tanítóképző-intézetek ifjúsági körei a lapot félárban kapják.